

Psikanaliz, Freud'un oluşturduğu, ruhsal fenomenlere analitik ve dinamik yaklaşımı öngören kuramdır. Ruhsal işleyişi yeni bir bakışla ele alır ve ruhsal bozuklukların tedavisinde kullanılır. Eysenck gibi eleştirmenler, psikanalizi, bilimsel olmadığı nedeniyle reddederler. Zaman zaman Home gibi bir psikanalist de psikanalizin bilim değil, Humanity (beşeri bilim) olduğunu savunur. Psikanalizin bir bilim olup olmadığı tartışması, bilimin tanımına göre değişmektedir. Eğer bilim için deney ve ölçmeden kaynaklanan bilgi temel alınırsa, psikanaliz bir bilim değildir. Eğer psikanalizin olaylar arasında nedensellik bağları kurma üzerinde yoğunlaştığı dikkate alınırsa, bilimdir.

Freud'un "Totem ve Tabu" başlıklı kitabında geliştirdiği kurgu, sembolik anlamları dışında, gerçekçi kabul edilemez. Ancak, bu kurgu, hayran olunacak bir gözlem, saygı duyulacak bir zeka ve cesaret ürünüdür. İlk başta ilkel göçebe aşiretin başında, kıskanç bir baba bulunuyordu. Baba, gruptaki bütün dişileri kontrol edebilirdi ve cinsel olarak elinin altında tutardı. Oğullar büyüyünce, baba onları aşiretin dışına attı; çünkü babanın eli altındaki kadınlara yaklaşılmaya başlamışlardı. Sonra oğullar birleşti ve babalarını öldürdüler ve onu yediler. Daha sonra da, böyle korkunç bir iş yaptıkları için kendilerini suçlu hissettiler ve bunun sonucunda bir totem hayvanı öldürmeyi tabu haline getirdiler. Tabii ki bu totem, babalarını temsil ediyordu. Totem oluşturma, onların ilk suçluluk duygusunu biraz olsun dindirdi. Ancak kardeşler, aynen eskiden babalarının rakibi oldukları gibi, şimdi de birbirlerine rakip olmuşlardı. Babanın ortadan kalkışıyla, bu defa aile içi cinsel birleşmeler başladı ve bunun sonucu doğan çocuklarda ardarda sakatlıklar baş gösterdi. Bu sorunu çözmek için ikinci bir tabu yarattılar. Aşiretin içinde çiftleşme yasağı ya da tabusu. Bu noktadan sonra sadece diğer aşiretlere mensup olanlarla eşleşmeleri uygun görüldü. İşte Freud'un Totem ve Tabu adlı yapıtında ölümsüzleştirdiği spekülasyon ya da senaryo.

Bugün bile, bazı ortamlarda Freud kültleşmiş gibidir. Hakkında yazılan yazılar, kitaplar, tartışmalar, onu XX. yüzyılın en büyük bilimcilerinden biri yapmıştır. En radikal Freud karşıtları bile, her keresinde Freud'dan söz etmek zorunda kalırlar. Ama Freud kuramı hakkında ciddi eleştiriler de vardır.

Aslında bir depresyon ilacı olan Prozac, adının yayılmasıyla "Prozac Toplumu" söylemini ortaya koymuştur. Tedavi ilaçla kolay olduğuna göre, yıllarca sürececek psikoterapi seanslarına gerek kalmış mıdır? Karşı argümanlar da hazırdır; psikoterapi yerine ilaç tedavisini önerenler, sigorta şirketleridir; çünkü onlar sonuçta ticarî kurumlardır ve amaçları para kazanmaktır. Ayrıca ilaçlar hastalığı tedavi etmez, sadece üstünü örter.

Jonathan Lear, hiçbir düşünürün, yaratıcılığı ve hayal gücünü Freud'dan daha demokratik olarak görmediğini söyler. Freud'dan sonra yaratıcılık, artık tanrısal ilham alanların ya da birkaç çok iyi şairin tekelinde olmaktan çıkmıştır. Psikanalitik açıdan herkes şair gibidir; herkes rüyasında metaforlar kullanır ve herkes yaşam sürecinde sembolik anlamlar yaratır.

Bilimsellik ve kullanılabilirlik açısından Feist'in sözlerine kulak verelim:

Freud Kuramı Ne Kadar Haklı?

Prof. Dr. Ahmet Çelikkol tarafından yazıldı.

Çarşamba, 13 Şubat 2013 09:45 -

1/ Determinizm mi, Özgür Seçim mi?

Freud'un insan doğasına yaklaşımı, deterministtir çünkü davranışların, şu anki amaçlardan ziyade geçmiş olaylar tarafından şekillendirildiğine inanır. Şimdiki davranışlarımız üstünde hiç kontrolümüz yoktur ya da çok az kontrolümüz vardır. Çünkü insanlar, yok edici memnuniyet için sömüren vahşi yaratıklardır. Davranışlarımız, şu anki bilincimizin ötesine geçen bilinçdışı isteklerimizle şekillenir.

2/ Nedensellik mi, Teleoloji mi?

Teleoloji (ereksellik), başlangıçtan belli bir sonuca yönelme amacıyla varolma durumudur. Freud inanıyordu ki davranışımız geleceğe ilişkin amaçlarımızla değil geçmiş nedenlerle şekillenir. Biz kendi belirlediğimiz bir amaca doğru hareket etmekte değil aksine çaresizce Eros ve ölüm içgüdüleri arasındaki çatışmanın içine sıkışmışızdır.

3/ Bilinç mi, Bilinçdışı mı?

Freud'un psikolojisi bilinçdışı motivasyonun tarafını tutar. Freud inanırdı ki dil sürçmelerinden dinsel tecrübeler kadar her şey cinsel ya da saldırgan içgüdülerimizi tatmin etme arzusunun kaynaklarıdır. Davranışlarımızdan haberdarızdır fakat bu davranışların altında yatan motivasyonlar bilinçaltımızda gizlidir ve böylece motivasyonlarımız çoğu zaman gerçekte bizim olduklarını düşündüğümüz şeyler değildir.

4/ Biyoloji mi, Kültür mü?

Tıp eğitimi almış biri olarak Freud, insan kişiliğini biyolojik bir bakış açısından görme eğilimindeydi. Sık sık prehistorik sosyal ünitelerin sonuçlarından ve ardıllarından bahsetse de argümanının temelinde yatan bu erken toplumlardaki gelenek ve göreneklerin evrim yoluyla şu anki biyolojik gelişimimizi etkilediğidir. Bilinçdışı, fantezi ve anksiyetelerimizin çoğunun kaynağı sosyal değil biyolojiktir. Başka deyişle söylersek, hangi toplumda yaşarsan yaşa, bilinçdışı dürtülerimiz aynıdır; cinsellik ve saldırganlık.

5/ Eşsizlik, (biriciklik) mi, Benzerlik mi?

Bu konuda psikanalitik teori, orta yolu seçer. Evrimsel geçmişimiz, insanlar arasında büyük benzerliklere neden olur. Fakat bir yandan da bireysel tecrübelerimiz, özellikle erken çocuklukta yer alan tecrübelerimiz, bizi biricik bir biçimde şekillendirir ve kişilikler arası farklılığa neden olur.

Sonuçta, Feist'e göre, Freud kendini temelde bir bilim insanı olarak görse de, onun teorilerini oluşturan metotlar bugün kendi zamanına özgü, yani evrensel olarak açıklanmamış, demode kalmıştır ve bilimsel değildir. Deneysel araştırmaya değil, öznel gözlemlere dayanır. Freud, bu gözlemleri kendisi hakkında ve klinik hastaları hakkında yapmıştır. Bu hastalar, insanlığın tümünü temsil etmez. Çoğunlukla orta ve üst sınıflardan gelmiş olanlardır ve bu sınıfları temsil ederler.

Freud'u eleştiren bilim adamları arasında Marie Balmory, Hannah Lerman, Jeffrey Masson, ve Paul Vitz anılmalıdır. Bu bilim insanları, Freud'u erkek egemen bir teori yarattığı için de eleştirirler ve Freud'un, kişisel eğilim, tecrübe ve görüşlerinden doğan taraflılığının teorilerine damgasını vurduğunu düşünürler. Freud'un bilimsel olmadığını belirtirler ve kendi bilinçdışı arzularından etkilendiğini varsayarlar.

Freud Kuramı Ne Kadar Haklı?

Prof. Dr. Ahmet Çelikkol tarafından yazıldı.

Çarşamba, 13 Şubat 2013 09:45 -

Feist, bu arada Freud'un teorisinin ne kadar kullanılabilir ve yararlı olduğunu birtakım standartlar kullanarak saptamaya çalışır:

I. Psikanaliz, birtakım bilgileri, anlam taşıyan bir çerçeveye oturtmak üzere organize edebilir mi? Freud'un kişilik teorisi, gözlemleri organize edebilme yeteneği ile dikkati çeker. Bir insanın davranışı ile ilgili hemen her şey mantıklı bir şekilde psikanalitik bir çerçeveye oturtulabilir. Fakat bu çerçeve, o kadar gevşek ve o kadar nereye çeksen oraya giden bir çerçevedir ki görünüşte birbiri ile çelişen pek çok veri bu çerçevenin sınırları içinde aynı anda varolabilir.

Yine de psikanaliz yararlı bir teoridir çünkü bilgileri düzenler ve davranışların nedenini açıklar. En şaşırtıcı "niçin" sorularına bile, psikanaliz, diğer kişilik kuramlarından daha tatmin edici cevaplar verebilir. Kimse Freud'un yanıtlarını kabul etmek zorunda değildir. Fakat bu yanıtlar, Freud'un temel varsayımlarının mantıksal uzantılarıdır. Psikanaliz, "niye ödipus kompleksi böyle gelişir?" ya da "niye latans dönemi vardır?" gibi zorlayıcı sorulara bile mantıklı yanıtlar sunabilir.

II. Tarif edilebilir bir araştırma ve test edilebilir bir hipotez sunar mı?

Bu standarda göre de Freud'un teorisi yüksek puan alır fakat aynı zamanda özellikle test edilebilir hipotezler konusunda pek çok sorun ortaya çıkar. Bu problemler, doğrudan gözlem sınırlarının ötesinde kalan hipotetik kavramlar geliştiren, bilinçdışının varlığını öne süren bütün psikolojik teorilerde de vardır. İd, ego ve süperegö gibi kavramlar ya da bilinçdışı, sadece bir varsayımdır ve doğrudan doğrulanamaz.

III. Günlük hayatta karşımıza çıkan problemlerin çözümü için rehberlik yapar mı?

Psikanaliz, kapsamlı olduğundan ve geniş bir yelpazede gözlemi düzenleme yetisine sahip olduğundan, uygulayanlar için genelde kullanışlı bir teoridir. Örneğin, psikanalitik oryantasyonlu bir terapist, günlük sorunlara çözüm bulurken, Freudçu teorisin sunduğu özgün ve kapsamlı rehberlikten faydalanabilir.

Psikoterapi, bu kriter karşısında da yüksek not alır: Bir bakıma, bilimsellik ile uygulanabilirlik ve yararlılık aynı şey değildir

IV. Kendi içinde tutarlılık var mıdır?

Teori genel olarak kendi içinde tutarlıdır fakat bilimsel terimler, bilimsel bir dikkatle kullanılmamıştır. Freud, 40 yılı aşkın bir süre boyunca yazmıştır ve bu süre içinde bazı kavramların anlamını kendisi değiştirmiştir. Bu terimleri işlevsel olarak tanımlamamıştır. Yani özgün işlevler ve davranışlar açısından açıklamamıştır. Araştırmacılar, psikanalitik terimleri kendileri tam olarak tanımlamalıdır fakat bu da kaosa neden olur çünkü her araştırmacı aynı terimi farklı şekilde tanımlar.

SONUÇ

Biyolojik psikiyatri, bugün ruhsal bozuklukların tedavisinde çok önemli düzeye ulaşmış, etkinliği kanıtlanmış ilaçlar geliştirmiştir. Gene de ilaç etkinliği araştırmaları, psikoterapi ile birlikte uygulandığında etkinliğin ikiye katlandığını göstermiştir. Bu açıdan bakıldığında, biyolojik ve dinamik psikiyatri birbirinin alternatifi değil, tamamlayıcıdır.